

SITUACIONS PROBLEMÀTIQUES GENERADES PER LES PRÀCTIQUES ESCOLARS

Esmeralda Rubio Asensio. Àrea de Psicologia Evolutiva i de l'Educació

Introducció

El període de pràctiques constitueix, per als estudiants de Magisteri, una experiència única, importantíssima, tant des del punt de vista personal com professional. Però, alhora, durant aquest període els practicants han d'enfrontar-se a un seguit de situacions més o menys conflictives; el grau de conflictivitat ve determinat unes vegades pel nivell d'ansietat que aquestes situacions generen, i altres per la freqüència amb què succeeixen. Els professors i practicants han de saber fer front a aquestes situacions i resoldre-les adequadament, perquè en cas contrari repercuteix desfavorablement tant a nivell personal (baixa autoestima, insatisfacció, malestar, inquietud, desassossec) com a nivell professional (baix rendiment, desinterès, apatia, etc.).

Esteve (1987) indica que molts professors no tenen recursos per a respondre adequadament davant certes situacions conflictives, com a conseqüència de la formació inicial rebuda; i que per aquest motiu desenvolupen el component cognitiu de l'ansietat i la idea de la seva incapacitat per enfrontar-se amb èxit a aquestes situacions. El mateix autor posa l'accent en la importància d'identificar quin tipus de situacions són considerades pels professors com una amenaça potencial. I alhora considera de gran valor realitzar investigacions sobre diferents mecanismes per fer front a les situacions potencialment amenaçadores.

Prenent com a referència aquestes consideracions, la investigació que s'exposa en aquest treball se centra en l'estudi de les situacions problemàtiques dels practicants, generades en les interaccions socials dins del marc escolar i durant un període molt concret, les pràctiques. L'objectiu consisteix a proporcionar als futurs mestres instruments, tècniques, habilitats i recursos necessaris per enfrontar adequadament les situacions problemàtiques que se'ls puguin presentar, no només durant el període de pràctiques, sinó al llarg de tota la seva vida professional.

La preparació del professorat se segueix centrant en l'adquisició de coneixements i destreses relacionades amb la situació d'ensenyament-aprenentatge, relegant les habilitats socials del camp de la formació professional. Aquesta situació que, per una banda, deixa indefensos aquells alumnes amb deficiències a les seves interaccions socials i, per l'altra, no contempla les possibilitats de millora

per aquells altres que no mostren problemes manifestos, desaprofita les possibilitats de qualsevol modalitat d'intervenció (preventiva, pal·liativa i optimitzadora) i limita considerablement la preparació i funcionament del futur mestre.

Si la finalitat de qualsevol programa de formació del professorat és la de promoure la competència professional del docent, no sembla lògic que un camp tan important com el de les habilitats socials es margini d'aquesta formació.

Per altra part, l'ensinistrament en les habilitats i destreses socials poden justificar-se, així mateix, pel desgast psicològic que provoca l'ensenyament, i en particular l'ensenyament primari, i que reverteix en una major tendència –o risc– dels ensenyants a contreure malalties de tipus psicològic, uns cops generades per conflictes amb els alumnes i altres pels conflictes amb els seus iguals. La preparació de les noves generacions hauria de contemplar no només la millora dels coneixements científics, sinó també tot allò relatiu als aspectes humans i socials.

Amb l'objectiu d'identificar i determinar les habilitats socials que podran ser més útils als nostres alumnes, estudiants de Magisteri, es procedí a recollir informació sobre les principals situacions problemàtiques relatives al període les pràctiques escolars. D'aquesta manera es podria:

- Elegir i ensinistrar, els alumnes de Magisteri, en les estratègies i tècniques més adequades, amb l'objectiu de proporcionar-los un ampli repertori d'habilitats per a fer front a la gran varietat de situacions problemàtiques que se'ls puguin presentar.

- Recollir situacions problemàtiques per a proposar a l'hora d'entrenar-se. Òbviament, aquest entrenament resultarà adequat en la mesura que respongui a les necessitats reals dels alumnes; per tant, detectar les seves necessitats es converteix en factor condicionant de l'èxit de qualsevol intervenció. I és per aquí per on s'inicia la investigació que es desenvoluparà al llarg del treball.

Metodologia

Subjectes: Els subjectes foren 100 alumnes de les especialitats de Ciències, Filologia i Preescolar, que durant el curs 1987-88 i 89-90 feien 2n. curs de Magisteri a l'Escola Universitària de Formació del Professorat d'E.G.B. de Tarragona. El 16% són homes i la resta, el

84%, dones. Les dades es recolliren després del seu període de pràctiques.

El nombre de situacions problemàtiques proporcionades fou de 559, amb una mitjana aritmètica de 5,59 per individu.

Instruments: El qüestionari elaborat per a recollir la informació sobre situacions problemàtiques generadores d'ansietat (vegeu l'annex), consta dels següents apartats:

1) Enumeració de les principals situacions vivenciades com a conflictives durant el període de pràctiques, puntuades d'1 a 10 en ansietat i freqüència.

2) Descripció acurada de la situació amb puntuació més alta en ansietat.

Procediment: Un cop recopilat el material se seguí el següent procés:

a) S'agruparen totes les situacions problemàtiques que presentaven certa semblança.

b) Es procedí a buscar una etiqueta verbal adient a totes les situacions que havia d'englobar: categorització.

c) Es realitzà l'anàlisi de les categories establertes. Aquesta anàlisi inclou la definició operativa de cadascuna d'elles, l'objectiu –o objectius– desitjable i les habilitats, destreses i tècniques necessàries per aconseguir aquests objectius. Davant les situacions problemàtiques amb un idiosincràsia i complexitat que portaven a una situació dubtosa, s'adoptà el criteri de *judges*. Tres experts discutiren i decidiren sobre la categoria a la qual pertanyien les situacions especialment problemàtiques, encara que les diferents categories establertes es consideraren com a compartiments estancs.

d) Selecció de les situacions més representatives de cada dimensió: Qüestionari.

Resultats

Denominació de cada categoria. Les etiquetes verbals usades per a denominar a cadascun dels grups constituït per situacions conflictives similars, foren les següents:

1. Primer dia de pràctiques.
2. Relació amb el professorat.
3. Desacord amb el professorat.
4. Ambigüitat del "rol" del practicant.
5. Indefensió, violència, què fer?
6. Passivitat.
7. Sentiment que els practicants són "utilitzats" i minusvalorats.
8. Donar classe.
 - Explicar un tema:
 - En presència del professor.
 - El professor se'n va i em deixa sol/a.
 - Fer-se càrrec de totes (o d'una part) de les activitats del dia.
 - Problemes de domini de contingut (coneixements).

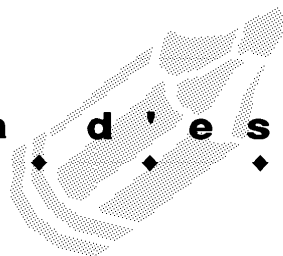
9. Substitucions.

- Li han comunicat, prèviament, que ha de fer la substitució.
- Fa la substitució a la classe on feia la feina de practicant.
- Fa la substitució a una classe diferent (això implica fer front a dues situacions noves: substituir i conèixer una nova classe).
- Substituir amb les activitats de tot el dia ja programades.
- Substitució amb –només– unes lleugeres indicacions sobre la tasca a realitzar.
- Substitució sense indicacions de cap mena.
- Substitució amb la supervisió del mestre de l'aula del costat, que vigila...

10. Disciplina.

- A nivell de classe.
- A nivell de nens concrets (indisciplinats, rebels, amb necessitats especials, etc.)
- Sentiments de culpabilitat per veure's obligat, en algunes ocasions, a usar estratègies o mètodes que no considera adients.

Anàlisi de les categories o dimensions.

Definició operativa de cadascuna de les categories així com dels objectius i procediments per aconseguir-los:

Primer dia de pràctiques

El primer dia que l'alumne de Magisteri va a un centre educatiu com a practicant es troba davant una nova situació, que en bastants casos genera ansietat; és per això que s'han englobat, en aquesta categoria, totes aquelles referències de temor, inseguretat, ansietat experimentada pels subjectes, abans, durant i després d'aquesta primera trobada amb la realitat escolar.

L'objectiu que es persegueix és el poder enfrontar aquesta situació amb total naturalitat i que tant el practicant com la resta de persones amb les quals interactuï se sentin còmodes i enriquides per les seves mútues aportacions.

Com aconseguir aquest objectiu depèn de l'anàlisi que es faci de la situació i del subjecte concret. Si el problema ve originat pels pensaments i imatges negatives que constantment s'aglophen a la ment del practicant, la tècnica més útil seria la reestructuració cognitiva que, conjuntament amb les tècniques de respiració i relaxació, evitarien les manifestacions fisiològiques perturbadores i que, molt sovint, acompanyen a aquestes situacions. Si pel contrari, el problema rau en la manca d'habilitats i destreses socials, l'ensinistrament en la seva adquisició i perfeccionament seria el més adient.

Relació amb el professorat

En aquesta categoria es col·loquen tots els problemes relacionats amb la interacció amb els diferents professors i càrrecs del centre, com la rebuda dels practicants fins l'actitud que els mestres mostren envers ells al llarg de tot el període de pràctiques.

En relació al contingut d'aquesta categoria el que es desitja és aconseguir una veritable integració del practicant dins el centre; que tant el practicant com la resta de les persones amb les quals interactuï se sentin còmodes, satisfetes i enriquides per les mútues aportacions.

La manera més adequada d'aconseguir-ho dependrà del problema en concret, però tenint sempre present les variables de la situació, del professor i les del propi subjecte que vivencia el problema. Entre les tècniques que podrien servir en aquestes situacions es poden citar la reestructuració cognitiva per evitar els pensaments negatius que distorsionen la realitat i habilitats socials i conductuals que faciliten la comunicació amb les persones amb les quals interactuï.

Desacord amb el professor

Engloba totes aquelles situacions en les que hi ha discordància entre la forma de pensar, sentir o actuar entre les professors i els practicants. Aquestes situacions generen diferents nivells d'ansietat en els diferents subjectes, en funció de les característiques de cada cas o situació, o

bé per la freqüència amb què succeeixen.

En aquests casos es considera que allò que és adequat és ser capaç de manifestar la postura personal de forma adient, de tal forma que, essent fidel a si mateix, -als seus principis i a la seva escala de valors- no fereixi el professor, ni a altres persones amb les quals interactuï. El que menys desitja el practicant -i menys li convé- és tenir problemes. No obstant això, davant seu té un veritable dilema. Per una banda desitja -i vol- ser fidel a la seva escala de valors, no vol ser co-partícep d'allò que no considera just... Però, per altra banda, té por a les represalies: qualificació, comentaris, allò que pensin d'ell, etc.

És possible assolir l'objectiu centrant l'atenció en el contingut i en la forma del missatge (a allò que es diu i a com és diu); per tant, l'entrenament en les habilitats conductuals de tipus verbal i comunicació no verbal resulten imprescindibles en aquestes situacions, així com l'entrenament en assertivitat i reestructuració cognitiva.

Ambigüitat del "rol" del practicant

"Estatus" i "rol" són les dues cares de la mateixa moneda, íntimament relacionades; l'"estatus" fa referència al lloc que s'ocupa a la societat i en virtut d'aquest lloc es tenen uns drets, però també unes obligacions ("rols") a exercir. El "rol", per tant, fa referència a les expectatives de la gent, a les funcions que un subjecte ha de desenvolupar en funció del lloc que ocupa en l'escala social-professional.

Conèixer el nostre "estatus" i el nostre "rol" és molt important per a moure's per la vida. No obstant, el rol de practicant és molt ambigu, no s'ha concretat, és a les mans dels professors i del centre on ha de realitzar les pràctiques. Per tant, el practicant pot estar situat en qualsevol punt del segment que té per extrems: la gran consideració per part dels mestres, que el tenen per un company més, mentre que l'altre extrem seria el considerar-lo com un intrús, com un destorb.

D'aquí deriva la necessitat d'una major clarificació respecte a l'estatus i el rol del practicant; de les funcions que ha de desenvolupar, funcions que haurien de ser més explícites, malgrat la dificultat que aquest fet comporta; això exigeix un estudi en profunditat en el qual haurien de col·laborar les persones més directament implicades en aquest procés, com són el/la coordinador/a de pràctiques, els tutors de l'ensenyament de Magisteri, els mestres-tutors dels centres d'E.G.B., els directores i membres de l'equip docent, així com representants dels practicants o estudiants.

El practicant hauria de conèixer les seves obligacions, així com els seus deures i els seus drets, per a poder actuar en coseqüència. Per altra part, s'ha d'aconseguir que tingui una actitud de cooperació, de participació, un desig de conèixer i d'aprendre i que rebutgi l'actitud d'autosuficiència i de crítica destructiva.

En funció dels problemes que sorgeixen, s'actuarà. La diversitat de situacions que poden donar-se, requereixen, al seu torn, diversitat de tècniques i d'estratègies per a solucionar-los. No s'ha d'oblidar que les situacions complexes requereixen solucions complexes. Per això, quantes més tècniques i habilitats es tinguin disponibles a l'abast, millor es podrà enfrontar qualsevol situació.

Indefensió, indeterminació, violència: què fer?

Com a conseqüència de l'ambigüitat del "rol" de practicant, aquest, molt sovint, es troba indefens, sense saber què fer, ja que desconeix el paper a exercir.

Passivitat

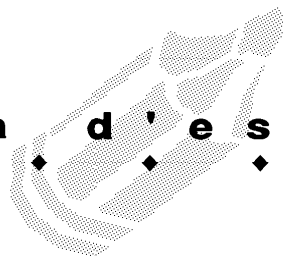
En aquesta categoria s'hi inclouen totes aquelles situacions en les que els practicants es troben incòmodes, per no poder desenvolupar un paper actiu. La seva participació a la classe es troba limitada de forma implícita o explícita, i afectarà diferencialment en funció de la seva pròpia personalitat. El que es pretén és aconseguir que el practicant tingui una participació activa a classe, se senti còmode i que la seva interacció amb la classe i amb el mestre sigui enriquidora, tant per a ell com per al mestre i com per als nens.

La forma d'aconseguir-ho depèn de la causa que provoqui aquesta passivitat; si la passivitat és conseqüència de la timidesa del practicant, es necessita un determinat tipus d'entrenament: reestructuració cognitiva, habilitats i destreses socials. Contràriament, si la passivitat ve imposada per "l'altre", si la passivitat es una conseqüència de l'actuació del professor, es necessita un altre tipus d'entrenament, tenint present, també, si la passivitat s'imposa de manera implícita o explícita. De totes formes, un entrenament en assertivitat és imprescindible en aquestes ocasions.

Un cop ja es dominen diferents estratègies, cada subjecte farà ús de la que consideri més idònia, però sempre atenent a les variables de la situació, a les variables de l'altre i a les seves –el seu propi estil–.

Sentiment dels alumnes-practicants que són utilitzats i que se'ls minusvalora

Aquesta categoria inclou totes aquelles situacions que s'han vivenciat com un atac a la seva pròpia vàlua personal. L'alumne considera que no hi ha acord entre les seves aptituds i preparació i les funcions que li encomanen: passar per les classes fen comandes, ordenar un armari,

anar a buscar cafè. L'alumne veu ferida la seva pròpia autoestima a causa de realitzar tasques d'aquesta mena. El que es vol aconseguir, en aquest apartat, és que el subjecte se senti bé amb ell mateix i amb els altres, obtenint un major reconeixement dels altres.

L'assertivitat, que consisteix a manifestar el que es desitja sense ferir els drets i sentiments dels altres, és l'estratègia més idònia, ja que, al seu torn, s'hi impliquen altres habilitats i destreses socials, comunicació verbal, no verbal, reestructuració cognitiva, etc. Normalment els practicants no fan front a les situacions per no molestar els professors, per temor, per timidesa i, en alguns casos, per temor a possibles conseqüències.

Donar classes. Explicar un tema

Per a molts és la primera experiència enfront una classe i per ser la primera vegada té unes connotacions emocionals especials. La varietat de situacions condiona la seva vivència, i sense voler ser exhaustius, es presenten les següents situacions: Donar la classe sabent-ho prèviament. Donar la classe sense saber-ho prèviament, amb tot el que comporta d'improvisació. Donar classe en presència del professor o donar classe quan el professor, discretament, se'n va de l'aula. El professor fa comentaris al practicant, davant dels nens, públicament, en privat, etc.

El desitjable és que el practicant se senti còmode i doni bé la classe. És un objectiu que es compon de dues parts diferenciades, encara que íntimament relacionades. El fer-ho bé, implica un coneixement i un domini de la matèria, dels continguts a impartir i de les estratègies didàctiques; l'estudi i la preparació són absolutament necessaris. Per a donar bé la classe és necessària l'empatia i el domini d'habilitats i destreses de comunicació verbal i no verbal, etc.

Pel que fa a sentir-se còmode, això dependrà de diversos factors: de la seva pròpia autoestima, de la seguretat que tingui en ell mateix, i aquesta a la vegada depèn, d'alguna manera, del domini que tingui dels continguts, de com cregui que domina el tema i del tipus d'intervenció didàctica. Que se senti més o menys bé també dependrà dels pensaments irracionals i negatius que li distorsionen la realitat, és llavors quan es fa absolutament necessari l'ús de la tècnica de reestructuració cognitiva.

Substitucions

Aquest apartat engloba totes les situacions en les que l'alumne es troba *so*/davant la classe. Es donen una gran diversitat de situacions: amb avís previ; sense avisar; deixant-li la programació del dia (o sense); substitució d'un dia o d'uns quants dies; estar familiaritzat amb la classe per haver-hi estat abans de la substitució; tipus de relació que mantenia amb la classe; tenir l'assessorament del mestre de la classe contigua. Les substitucions es vivencien de forma distinta; mentre que hi ha qui considera que és la

millor oportunitat per a posar a prova les seves habilitats, altres ho consideren un abús i es té la sensació que s'estan aprofitant d'ell.

El desitjable seria que si ha de fer substitucions, representés bé el seu paper i se sentís satisfet amb ell mateix. Però, per altra banda, si el subjecte considera que es donen amb excessiva freqüència, sentint-ho i vivint-ho com un abús, ha de ser capaç de manifestar, amb correcció, claredat i serenitat, els propis pensaments i desitjos; alhora ha de ser capaç d'escollar l'interlocutor i comprendre els seus punts de vista.

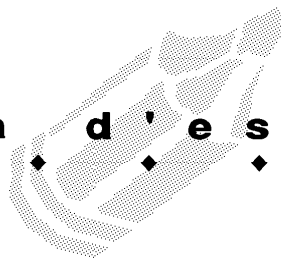
Possiblement els problemes generats per les substitucions no es donarien si el rol de practicant fos més clar i més explícit. Com no succeeix així, pot interpretar-se de diverses formes. De fet, es donen situacions en les que els practicants fan a gust les substitucions, però en altres han manifestat que no és la seva funció... El fet de saber que el mestre no té cap obligació de tenir-lo com a practicant facilita, en la majoria de casos, la comprensió. El practicant és a l'aula del col·legi per observar, aprendre, practicar, col·laborar i, especialment, compartir una labor amb els professors del centre sense estar pendent de qui dóna o aporta més a l'altre.

Respecte a les estratègies més útils per a aquesta categoria val a dir que quantes més en domini el practicant, millor. En algunes ocasions es fa servir l'assertivitat, encara que es fa servir poc per por a les represàlies. La reestructuració cognitiva i la resolució de problemes ajudaran molt en tots els casos.

Disciplina

És la categoria amb un nombre més gran d'ítems. És un problema molt generalitzat, accentuat en alguns nivells, especialment al cicle superior. El nombre tan elevat de problemes d'aquesta categoria posa de manifest que en la formació dels futurs mestres aquest tema s'hauria d'atendre més, proporcionant-los més coneixements i tècniques específiques per a poder manipular adequadament aquesta problemàtica, ja que es constata que els problemes de disciplina generen molta ansietat i sentiments d'impotència, d'indefensió, d'incompetència, de ganes de deixar-ho córrer tot, d'abandonar-ho tot i dedicar-se a una altra cosa.

Voldríem ser capaços de dominar la classe sense haver d'emprar mètodes amb els quals no estem d'acord. El practicant ha de saber que els nens —els seus alumnes— l'observen i l'estudien amb molt detall els primers dies de classe; que el seu comportament marcarà la pauta de la dinàmica de la relació; que les seves actuacions condicionaran el comportament dels alumnes... Per tant, ha de tenir molt de compte el ser congruent i conseqüent respecte a les exigències, respecte a la relació entre el que diu i el que fa i, especialment ha de donar ordres clares, que els nens sàpiguen a què atendre's des del començament; i mantenir les ordres, no canviar contínuament de criteri,

ésser constant. Això no significa rigidesa, ans tot al contrari, cal ser flexible, cal adaptar-se a les circumstàncies de cada moment i, alhora, mantenir el criteri, la qual cosa suposa, no poques vegades, un veritable repte..., però és la nostra professió i hem d'acceptar el repte.

Tot aquest comportament exigeix, per la nostra part, el coneixement i domini d'una sèrie de tècniques –algunes ja s'han dit en altres categories i altres són més específiques d'aquesta–. Aquí és imprescindible el coneixement de tècniques conductuals respecte al maneig de grups, de problemes específics, validesa de diferents mètodes, etc., especialment, sentit de l'humor; l'humor fa, manta vegades, que una situació potencialment conflictiva es dilueixi, i fa que una mateixa situació generi un problema seriós amb alguns professors, mentre que amb altres esdevé simplement una anècdota, que pot ser fins i tot divertida.

Resultats obtinguts en la categorització definitiva de les situacions problemàtiques aportades pels subjectes de la mostra

La definició operativa de les diferents categories va

permetre la ubicació de les situacions especialment complexes. A la taula 1, hi figuren el número de situacions problemàtiques de cada categoria.

Es pot apreciar que la categoria que presenta un percentatge més alt (22%) fa referència a les situacions problemàtiques lligades a la disciplina, fet ja constatat anteriorment per Vonk, el 1983, i Veenman, el 1984, en professors debutants (ESTEVE, 1987); en segon lloc, hi figura la categoria "Donar classes" (21%) i, en tercer, la categoria que fa referència a la "relació amb el professorat" i que, conjuntament amb el "desacord amb el professorat", donen un valor del 19,5%.

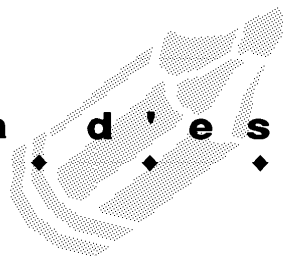
Selecció de les tècniques a ensinistrar

Mitjançant l'anàlisi efectuada a cadascuna de les dimensions establertes s'ha constatat la conveniència d'ensinistrar els alumnes en les següents tècniques:

A nivell cognitiu: Reestructuració cognitiva amb l'objectiu de modificar els pensaments, imatges i sentiments negatius que en moltes ocasions distorsionen la realitat.

A nivell conductual: Ensinistrament en habilitats i des-

treses socials com la comunicació verbal, comunicació no verbal i assertivitat, necessàries per a modificar les respostes conductuals no adequades.

A nivell fisiològic: Tècniques de respiració i relaxació amb l'objectiu de modificar les respostes fisiològiques perturbadores.

Ara bé, considerant que no existeix un únic camí per aconseguir els objectius, sinó molts, es creu convenient emprar diferents procediments globals que impliquin el maneig hàbil, adequat i flexible de les habilitats descrites anteriorment; per això s'ha de realitzar: estudi dels casos, resolució de problemes, «Role-playing», etc., amb l'objecte que els subjectes observin i assagin diferents models i escullin i posin en pràctica aquell que considerin més adient a la situació concreta i que millor s'adapti al seu estil personal. El material usat en aquestes tècniques s'ha recollit mitjançant els diferents punts del qüestionari.

Qüestionari

Per últim es confegí un qüestionari (que no hi és en aquest treball) en el que hi figuren les situacions problemàtiques més representatives de cadascuna de les categories i que es podria fer servir per a valorar el grau de temor i d'ansietat que produïrien, en els estudiants de Magisteri, l'haver d'enfrontar-se amb elles. En funció de la puntuació obtinguda en ansietat i les característiques de les situacions que la provoquen, s'ensinistraria els subjectes en unes tècniques o en unes altres, abans del període de pràctiques.

Conclusió

Es pensa que detectar situacions problemàtiques

Categoria	%	f
1. Primer dia de pràctiques	5,18	29
2. Relació amb el professorat	10,01	56
3. Desacord amb el professorat	9,48	53
4. Indefensió, violència. Què fer?	9,66	54
5. Ambigüitat del rol de practicant	2,50	14
6. Passivitat	2,32	13
7. Sentir-se minusvalorat	9,66	54
8. Donar classes	13,59	76
Problemes de coneixements	7,15	40
9. Substitucions	7,33	41
10. Disciplina	3,22	18
A nivell de clase	7,33	41
Culpabilitat pels mètodes emprats	5,90	33
Problemes de disciplina amb nens concrets	5,36	30
11. Altres	1,25	7
		N=559

Taula 1. Situacions problemàtiques distribuïdes per categories, en percentatge respecte del total (%) i en freqüència absoluta (f).

mitjançant l'aplicació de qüestionaris adequats i intervenir mitjançant programes d'ensinistrament eficaços, s'hauria de convertir en un dels objectius fonamentals de tota formació del professorat. És per això que, amb aquest treball, s'ha volgut contribuir a aquesta tasca, ja que es recopila informació sobre les principals situacions problemàtiques dels alumnes de Magisteri durant el període de pràctiques i sobre les tècniques que s'han considerat més adients per al seu ensinistrament, intentant aconseguir l'objectiu bàsic de proporcionar al practicant els instruments, tècniques, habilitats i recursos necessaris per enfrontar adequadament no només la situació de les pràctiques, sinó la gran varietat de situacions problemàtiques amb que es trobarà en un futur professional immediat.

Proposta

Es considera de gran interès per la seva utilitat complementària el recollir informació sobre situacions problemàtiques des de la perspectiva dels mestres, ja que fins ara només s'ha fet des de la perspectiva dels practicants. Queda per fer, per tant, la mateixa tasca que la realitzada fins ara, però des de l'òptica dels professors que acullen els practicants a les seves aules i de la del propi centre. Des d'aquí es fa una crida a tots ells a la participació.

En aquest sentit, caldria conèixer les principals situacions conflictives o problemàtiques que generen els practicants als centres i aules; comparar els resultats obtinguts i investigar si hi ha coincidència en la percepció de situacions, de conflictes o de problemes durant el període de pràctiques.

La visió de les situacions problemàtiques des de l'altra perspectiva, la dels professors, ajudaria a perfilar i afinar encara més l'ensinistrament en habilitats i destreses socials.

Bibliografia consultada

ESTEVE, J.M.: *El malestar docente*. Editorial Laia. Barcelona, 1987.

MARCELO GARCIA, C.: «Socialización de los profesores en formación durante el periodo de prácticas de enseñanza», a DE VICENTE RODRIGUEZ i altres (Eds.) *La Formación de los Profesores*. Universitat de Granada. Servei de Publicacions. 1988.

MARCELO GARCIA, C.: *El primer año de enseñanza. Análisis del proceso de socialización de profesores principiantes*. «Revista de Educación» 300 (1993) 225-227.

RUBIO ASENSIO, E.: *Habilidades Sociales y Estrategias de Aprendizaje en Alumnos Universitarios. Efectos del entrenamiento sobre el Rendimiento y otras variables Psicoeducativas*. Tesi Doctoral. Universitat de Barcelona, 1991.

ZABALA, M.A.: *Lo práctico, el Práctico y las Prácticas*. Ponència al Symposium Nacional sobre Prácticas Escolares. Poio, 1987.